

Demokratian merkityksen kokonaisuus

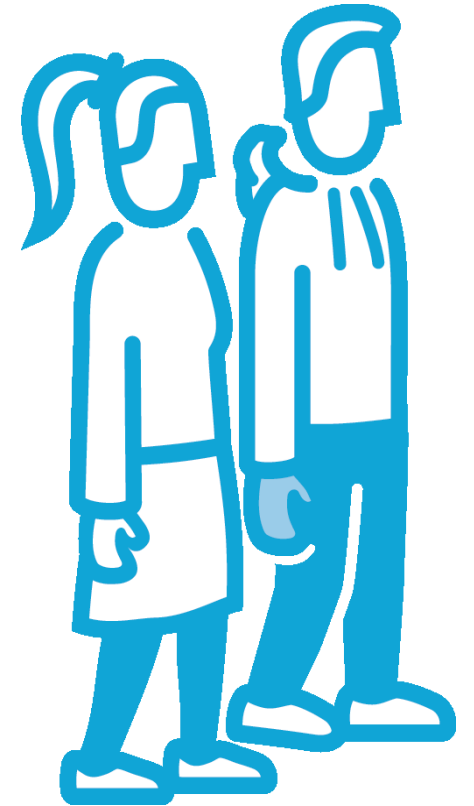
Asukkaat maakuntaudistuksen keskiöön
Maakuntakoulutukset

Liisa Häikiö

Demokratia: peruslähtökohtia

- Demokraattinen yhteiskunta on keskeinen, globaalisti jaettu hyvän yhteiskunnan tavoite. Sen periaatteiden noudattaminen määrittää keskeisesti hallinnon ja kansalaisuuden käytäntöjä ja päätöksenteon valtasuhteita.
- Demokraattisia käytäntöjä säädellään lainsäädännöllä:
 - » Esim. kunnallishallinnon tai tulevaisuudessa maakuntahallinnon perustana on lainsäädännössä edustuksellinen demokratia, jota täydennetään osallistuvan demokratia käytännöillä.
 - » Asukkaiden ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksista säädetään myös muussa lainsäädännössä: esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaki tai sosiaalihuoltolaki
- Demokratialla ei kuitenkaan ole yhtä merkitystä, vaan useita erilaisia merkityksiä. Sen merkityksestä käydään jatkuvaa kamppailua yhteiskunnassa.

	Osallistumisen perusta	Osallistumisen oikeutus
Edustuksellinen demokratia	Poliittinen yhteisö hallitsee itseään edustajien välityksellä	*Yleinen ja yhtäläinen äänioikeus *Tietyn alueen väestön edustaminen
Osallistuva demokratia	Yksittäiset ihmiset tai ryhmät osallistuvat suoraan yhteiskunnallisiin prosesseihin	*Tiedon ja näkemysten välittäminen päätöksentekoon *Osallistuminen itseä koskevaan päätöksentekoon
Hybridimuodot	Erilaisten demokraattisten periaatteiden yhdisteleminen käytännön ratkaisuksi	*Edustuksellisuuden ja suoran osallistumisen yhteensovittaminen

Osallistuvan demokratian käytäntöjä

- Käytäntöjä on lukuisia ja niitä voidaan kehitellä aina uusia - puhutaan demokraattisista innovaatioista
- Monet malleista ovat globaaleja demokratiamalleja, esimerkiksi osallistuva budjetointi
- Kun malleja otetaan paikallisesti käyttöön, ne tulee asettaa osaksi paikallista toimintaa, päätöksentekoa ja kulttuuria
- Mallien tunteminen auttaa kehittämään toimivia paikallisia osallistumismalleja
- Kehittämisessä on tärkeitä hahmottaa paikallisen demokratian kokonaisuus:
 - » Millaisia osallistumisen tapoja ja demokratian muotoja on käytössä, ja miten ne kytkeytyvät toisiinsa ja päätöksentekoon?

Demokratian paikalliset kentät

Legitimaation perusta	Legitiimi toimijuus: Eliitti	Legitiimi toimijuus: Aktiiviset asukkaat
Edustuksellisuus ja yhteinen intressi	Edustuksellinen demokratia: <ul style="list-style-type: none">➤ Äänestyksessä valituilla edustajat ovat poliittisia toimijoita, ja kuntalaiset ovat heidän valitsijoitaan.	Osallistuva demokratia: <ul style="list-style-type: none">➤ Alue- ja palvelufoorumien osallistujat ovat kollektiivisia toimijoita asuinalueilla.
Erityistieto	Asiantuntijademokratia: <ul style="list-style-type: none">➤ Asiantuntijapolitiikot ohjaavat palveluita liiketaloudellisin periaattein.	Käyttäjademokratia: <ul style="list-style-type: none">➤ Asukkaat ja asiakkaat voivat toimia yksilöinä suhteessa palveluiden tuottajiin.

Esimerkkejä osallistumisen tavoista: Osallistuva budjetointi

- Kansalaiset päättävät suoraan verovarojen käytöstä
- Toimintamalleja on erilaisia:
 - » Äänestämiseen ja ehdotusten väliseen kilpailuun perustuvat käytännöt
 - » Suunnitteluprosessimaiset osallistujien ja viranhaltijoiden yhteistyössä toteutetut hankkeet
 - » Ihmisten välistä yhteistoimintaa luovat projektit esimerkiksi asuinalueilla
- Tyypillisiä piirteitä:
 - » Osallistujat tekevät ehdotuksia rahoitettavista hankkeista
 - » Osallistujat valitsevat rahoitettavat hankkeet
 - » Osallistujat tai viranhaltijat toteuttavat hankkeet
 - » Prosessi toteutetaan vuosittain

Esimerkkejä osallistumisen tavoista: Mini-publics (esim. kansalaisraadit, konsensuskonferenssit)

- Kootaan tiettyä väestöä tai aluetta edustava joukko ihmisiä
- Osallistujat voidaan esimerkiksi arpoa
- Työskentely keskittyy yleensä tietyn ongelman/ yhteiskunnallisen kysymyksen ratkaisuun
- Osallistujat saavat tukea aihealueen asiantuntijoilta käsiteltävän asian ymmärtämiseksi ja pohtimiseksi

Esimerkkejä osallistumisen tavoista: Kommunikatiiviset suunnitteluprosessit

- Ihmiset osallistuvat erilaisissa työpajoissa tai sähköisillä alustoilla esimerkiksi asuinalueensa suunnitteluun tai kunnan/ maakunnan strategiaprosessiin
- Prosessien vuorovaikutteisuus vaihtelee:
 - » Osallistujien välisen vuorovaikutuksen ja yhteinen asioiden työstämisen korostuminen
 - » Yksittäisten osallistujien ja suunnittelijoiden välisen vuorovaikutuksen korostuminen

OSALLISTUJA YKSIÖ

- Palveluiden
käyttäjäosallistuminen

TARPEET

- Kuluttajavalinta
- Kaupunkisuunnittelu

VALINTA/ TIETO

**ASUKAS/
KANSALAINEN**

- Puoluepolitiikka ja vaalit

INTRESSIT/ POLIITTINEN
VALTA

**OSALLISTUJA/
ASIAKAS**

- Sosiaaliset liikkeet
- Kansalaisjärjestöt
- Mielenilmaukset
- Asuinalueosallistuminen

VAIKUTTAMINEN/
IDENTITEETTIEN
RAKENTAMINEN

OSALLISTUJA RYHMÄ

Hallinnon ja politiikan rajat

- Edustuksellinen demokratia on poliittista toimintaa – tästä varmaan voidaan olla yhtä mieltä
- Osallistuvan demokratian käytännöistä ja niiden kehittämisestä vastaavat usein viranhaltijat :
 - » Onko osallistuminen siis politiikkaa vai hallintoa?
 - > Osallistumiskäytännöissä on piirteitä molemmista
- Hybridiset demokratia muodot edellyttävät miettimään demokraattisen hallinnan peruskysymyksiä:
 - » Vastuut ja velvollisuudet (accountability)
 - » Hyväksyttävyyys ja oikeutus (legitimacy)
 - » Edustaminen (representation)

Kirjallisuutta

- Bäcklund P. & Häikiö L. & Leino H. & Kanninen V. (2017). Bypassing publicity and transparency for getting things done: Between informal and formal planning practices in Finland. *Planning Practice & Research*. DOI: [10.1080/02697459.2017.1378978](https://doi.org/10.1080/02697459.2017.1378978)
- Bäcklund, P. & Häkli, J. & Schulman, H. (toim. 2017): [Kansalaiset kaupunkia kehittämässä](#). Tampere University Press
- Häikiö, L. & Leino, H. (toim. 2014). [Tulkinnan mahti. Johdatus tulkitsevaan politiikka-analyysiin](#). Tampere: Tampere University Press.
- Häikiö, L. (2007). Muuttuva kansalaisuus. Mikä on kuntalaisten asema tilaaja-tuottaja mallissa? *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 2/2007, 147–160.
- Häikiö L. & Lehtonen P. (2016). [Yhdyskuntasuunnittelu 54 \(1\)](#), erikoisnumero aluekehittämisen menetelmistä ja prosesseista.
- Salminen J. & Häikiö L. & Lehtonen P. (2016). Osallistuva budjetointi hallinnollisena ja poliittisena käytäntönä. *Hallinnon tutkimus* 35 (1), 60–75.
- Setälä, M. (2013) *Demokratian arvo: teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet*. Gaudeamus.